

VERKSAMHETSPLAN 2020

VISION

STR-T ska vara ett språkrör, ett stöd och en inspirationskälla för alla som känner samhörighet med meänkieli och med det ursprungliga språkområdets kultur och historia.

VÄRDEGRUND

STR-T hävdar alla människors lika värde och rättigheter. Vi verkar för utveckling och bevarande av meänkieli och vår kultur samt deltar i samhällsdebatten i frågor som rör vår minoritet.

FÖRBUNDETS MÅLSÄTTNING ENLIGT STADGAR

Svenska Tornedalingars Riksförbund, Tornionlaaksolaiset, STR-T, är en intresseorganisation i språkliga, kulturella och samhällliga frågor. Förbundet är en intresseorganisation för alla som känner samhörighet med meänkieli och det ursprungliga språkområdets kultur och historia. Förbundet som grundades 1981 är religiöst och partipolitiskt obundet. Förbundet är ett språkrör för en ursprunglig inhemsk, språklig och kulturell minoritet och utgör regeringens remissinstans i frågor som rör minoriteten. Målsättningen är att främja och stärka minoritetens identitet samt språkliga och kulturella utveckling och förankring.

FÖRBUNDETS SPRÅKPOLICY OCH PERSPEKTIV PÅ IDENTITETEN

2008 antog förbundet följande språkpolicy; *STR-T:s mål är att främja och utveckla meänkieli i både tal och skrift. Vi äger en förståelse för de lokala varieteterna som tillämpas och utvecklar språket med språkbrukare och myndigheter.* Språkpolicyn har sin utgångspunkt i att språkliga rättigheter är mänskliga rättigheter och att förbundet arbetar på ett inkluderande sätt.

Tornedalingar är erkända som nationell minoritet och meänkieli är erkänt som ett nationellt minoritetsspråk. Alla identifierar sig inte som tornedalingar, en del identifierar sig som kväner eller lantalaiset. Meänkieli består framför allt av tre dominerande varieteter – tornedalsvarietet, gällivarevarietet och lannankieli.

FÖRBUNDETS MÅLSÄTTNING 2020

1.1 FÖRBÄTTRAD EGEN FINANSIERING

Att fortsättningsvis arbeta med inflytande ser STR-T som särdeles prioriterat med hänvisning till LoNM (Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk; SFS 2009:724). STR-T är regeringens remissinstans i minoritetsfrågor, vilket kräver en insatt och välfungerande kansliorganisation med fler anställda. Detta är en förutsättning för att man på ett stadigvarande och seriöst sätt ska kunna stötta lokalavdelningar samt informera, bevaka och stötta kommuner och myndigheter. Frågan om permanent ökat stöd till företrädare för nationella minoriteter ska fattas av regeringen.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Verka för ett ökat ekonomiskt stöd till förbundet.

1.2 ATT EN SANNINGS- OCH FÖRSONINGSKOMMISSION TILLSÄTTS

Förstudien *"Då var jag som en fånge" Statens övergrepp på tornedalingar och meänkielitalande under 1800- och 1900-talet* av Curt Persson överlämnades till regeringen 2018. Efter överlämnandet har förbundet och Met Nuoret arbetat vidare med vittnesmålsinsamling, information och förankring i avvaktan på beslut om tillsättandet av en sannings- och försoningskommission. Ärkebiskop Antje Jackelén och Svenska kyrkan har 2018 uttalat sitt stöd för tillsättandet av en sannings- och försoningskommission. Regeringen erhöi i mars 2019 förslag till kommittédirektiv av förbundet och Met Nuoret. Dessa har sedan beretts inom Regeringskansliet. I februari 2020 offentliggjorde regeringen att en sannings- och försoningskommission kommer att tillsättas för tornedalingar, kväner och lantalaiset.

MÅLSÄTTNING 2020:

- Verka för delaktighet och inflytande i sannings- och försoningskommissionens arbete.

1.3 SPRÅKCENTRUM FÖR MEÄNKIELI

Institutet för språk och folkminnen, Isuf, har redovisat sitt uppdrag till regeringen 1 februari 2019. Förbundet kan konstatera att utredningen hörsammat förbundets förslag om ett språkcentrum för meänkieli med två fysiska lokaliseringar med totalt fem heltidstjänster. Inget beslut om språkcentrum har fattats av regeringen under 2019 varvid förbundet även fortsättningsvis kommer att bevaka frågan och verka för ett skyndsamt beslut.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Att regeringen fattar beslut om att etablera ett språkcentrum för meänkieli under 2020 och att språkcentrumet inrättas senast 2021.

1.4 HEMVIST FÖR KULTUREN

Frågan om en kulturinstitution är väckt 2017 utifrån politisk ledamots initiativ i fullmäktige vid Region Norrbotten. Tornedalingar, kväner och lantalaiset saknar en kulturinstitution med nationellt ansvar. I arbetet med kulturinstitutionen är det särdeles viktigt att den berörda minoriteten bereds inflytande, representation och delaktighet. Regionala utvecklingsnämnden för Region Norrbotten äger frågan politiskt och ska i dialog med berörd minoritet, myndigheter och Statens kulturråd utreda möjligheten att stödja tillkomsten av en kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset. Under våren 2020 kommer Region Norrbotten att ansöka om utvecklingsmedel från Statens kulturråd för en förstudie.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Att Region Norrbotten tillsätter en förstudie som arbetar vidare med frågan rörande organisering, innehåll och finansiering av en kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset.

1.5 KULTUR OCH HISTORIA

Förstudien "*Då var jag som en fånge*" (Curt Persson, 2018) bekräftar att det krävs vidare vetenskaplig forskning om minoritetens historia från flera olika perspektiv. Bland annat är inte vår historia berättad av oss själva utan oftast av majoritetssamhället. SOU 2017:60 gör bedömningen att frågan om det kan finnas ytterligare urfolk i Sverige inte har prövats. Förbundet kan också konstatera att bristen på läromedel är total när det gäller kultur och historia, vilket vi delar med de övriga nationella minoriteterna.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Verka för mer vetenskaplig forskning inom kultur och historia.

-Verka för att frågan om det finns fler urfolk i Sverige ska prövas av svenska staten.

1.6 UTBILDNING

STR-T kan efter tio års erfarenhet av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk konstatera att vi flyttat fram våra positioner och får gehör för våra frågor, men att det fortfarande kvarstår en del brister som bör åtgärdas enligt nedan.

- Att modersmålsundervisning ska utökas enligt Europarådets rekommendationer.
- Att barn i förskola samt förskoleklass ska ha rätt till modersmålsstöd.
- Att Skolverket får ett långsiktigt övergripande ansvar för produktion av läromedel för minoritetsspråket meänkieli och läromedel om tornedalingar, lantalaiset och kväner. Produktion av läromedel behöver komma igång omgående och säkerställas på lång sikt i dialog med företrädare. Frågan är uppmärksammat av SOU 2017:60.
- Att en stark och tydlig lärarutbildning samt lärarfortbildning skapas vid Umeå universitet. Att ett universitet har ansvar både för en stark grundutbildning, en bra lärarutbildning och en kontinuerlig lärarfortbildning är tillsammans med produktion av läromedel och språkvård nyckeln till att meänkieli även i framtiden kan vara ett levande språk i Sverige.
- Att man i Sverige gör en kartläggning av kunskapen hos både grundskoleelever och gymnasieelever då det gäller de nationella minoriteterna, enligt de krav som finns i både läroplaner och kursplaner. STR-T påpekar också vikten av att en kontinuerlig uppföljningsmekanism finns, för att säkerställa kunskapen hos barn och unga om de nationella minoriteterna i Sverige.

- Att en kartläggning av kunskapsnivån hos lärarstuderande utreds i hela Sverige och visar det sig, vilket STR-T misstänker, att kunskapen om t.ex. minoriteten meänkielitalande är låg, behöver lärosätena tvingas till att införa obligatorisk information om de nationella minoriteterna, oavsett nivå och inriktning och oavsett var i landet man går en utbildning. Frågan är uppmärksammas av SOU 2017:60.
- Att ändra lagstiftningens utformning då det gäller utbildning i förvaltningsområdet så att även grundskolan inkluderas på samma sätt som barnomsorgen idag.
- Att tolk- och översättarutbildning skraddarsys för att passa meänkieli och att den utbildningen genomförs på det universitet som har både grund- och lärarutbildningsansvar.
- Att resurser tillsätts så att Tornedalens Folkhögskola kan påbörja etableringen av ett nationellt center för grundläggande utbildning i meänkieli för vuxna.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Verka för att staten tar fram en utbildningsstrategi för meänkieli och dess varieteter.

2.STÄRKA OCH UTVECKLA DEN LOKALA VERKSAMHETEN

För att stärka tornedalingars, kväners och lantalaisets inflytande i samhälleliga frågor är det av vikt att den enskilde känner till lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och hur den tillämpas. Syftet med lokalavdelningar är att påverka i frågor som rör samhällsutveckling och minoritetsfrågor på lokal nivå. Detta skapar möjlighet för förbundet att effektivare verka på den nationella arenan. Förbundsstyrelsen vill också ha en närmare kontakt med lokalavdelningarna.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Genomföra minst en informationsträff med alla lokalavdelningar.

-Stötta bildandet av nya lokalavdelningar.

-Verka för ökad samordning med lokalavdelningar vid samråd med myndigheter och organisationer.

3.ATTRAHERA FLER MEDLEMMAR

De senaste årens positiva utveckling i identitetsfrågor har lett till ett ökat medlemsantal i förbundet. Förbundet får också starkare gehör för sina frågor. Det finns ett nyvaknat intresse för identitetsfrågor i samhället.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Öka medlemsantalet med tio procent.

---

4. VÅRD OCH OMSORG

Liksom för andra områden har det inom vård och omsorg införts stärkta krav i lagstiftningen. Detta kräver nya satsningar inom vård och omsorg för att kunna bemöta individen på deras eget språk. Denna utmaning måste bemötas av samhället med en kompetensförsörjningsstrategi.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Samråd och uppföljning med berörda myndigheter så att lagen efterlevs.

---

5. STRATEGISKA SAMVERKANSPARTNERS

STR-T ska även fortsättningsvis samverka med organisationer i projekt och aktiviteter som rör identitet, jämställdhet, generationsväxling, språkrevitalisering, kultur och inflytande.

MÅLSÄTTNING 2020:

-Kartlägga hur samverkan kan ske med Tornedalsteatern, Tornedalen Folkhögskola, Tornedalsgillet, Norske Kveners Forbund-Ruijan Kveeniliitto, Meänmaa, Kvenlandsförbundet, Tornedalsrådet m.fl.

-Anordna gemensamma aktiviteter med andra nationella minoriteter och organisationer.

---

6. INFLYTANDE INOM KULTUR, MEDIA OCH SPRÅKVÅRD

Kultur, media och språkvård är viktiga för ett levande meänkieli.

I förhållande till finska och samiska är meänkieli kraftigt underrepresenterad i utbudet inom public service. Detta beror på att det endast är en handfull personer som representerar meänkieli inom public service. STR-T menar att det krävs utökade personella resurser för att öka programutbudet samt stärka kvaliteten. STR-T är av uppfattningen att journalister behöver kunskap om nationella minoriteter, detta bör vara en naturlig del i journalistutbildningarna.

Kulturen är ofta inkörsport till meänkieli. Det är av vikt att det finns kulturutövare som sprider kunskap och som utmanar strukturer. STR-T:s roll är att verka som möjliggörare för att stärka identitet och självkänsla. Tornedalsteatern är en viktig aktör och bör få erforderliga resurser för att kunna verka på fler arenor och möta ny publik. För Luleås, Stockholms och Umeås del kan STR-T konstatera att när kommunerna nu ingår i förvaltningsområdet för meänkieli tillförs resurser och ansvar vilket möjliggör fler kulturinslag. Å andra sidan kan förbundet också konstatera att tornedalingar, kväner och lantalaiset saknar en kulturinstitution med nationellt ansvar för kulturen, se punkt 1.4. Medel till kultursatsningar sker via det allmänna, vilket medför att minoriteten saknar egenmakt för insatser som bedöms vara prioriterade. Därför har förbundet startat en dialog med Region Norrbotten om möjligheten att avsätta medel tillgängliga endast för tornedalingar, kväner och lantalaiset.

2018 anställdes den första språkvårdaren för meänkieli vid Institutet för språk och folkminnen, vilket är positivt. Utöver språkvårdaren krävs utökade resurser för två ytterligare tjänster och en betydande ökning av språkvårdande medel för att bedriva utåtriktad verksamhet såsom inspelningar och dokumentation främst i förvaltningsområdet för meänkieli.

MÅLSÄTTNING 2020 MEDIA:

-Säkerställa en långsiktig ökning av programproduktion inom public service med åtföljande ökning av sändningstimmar.

MÅLSÄTTNING 2020 KULTUR:

-Förbundet ska skapa egenmakt vad gäller kulturmedel i dialog med Region Norrbotten.

MÅLSÄTTNING 2020 SPRÅKVÅRD:

-Förbundet ska verka för ökade resurser till språkvården för meänkieli

---

7. KOMBINATIONSNÄRINGAR – ÖVERSIKT OCH UTVECKLING

Under de århundraden som vi kan överblicka, har våra kulturbärare haft en stor förmåga att anpassa sig till rådande omgivningsfaktorer. De gränser som naturen sätter har vår kultur respekterat och utvecklat kombinationsnäringsfång¹ i samklang med naturen. Under århundraden har kombinationsnäringsfång i stor utsträckning också varit förutsättningen för många människors vardagliga hushållning. Inte minst när storsamhället introducerade den industriella revolutionen i det nordliga området. I samklang med naturen, landsbygden, lantbruket, jakt och fiske och den av tradition bevarade gränsöverskridande verksamheten, utvecklades de kombinationsnäringsfång som gav folket sin bärning. Samtidigt bidrog vårt folk också till den samhällsutveckling som introducerades och försvarades densamma i orostider.

MÅLSÄTTNING 2020

Inom ramen för den långsiktiga målsättningen att lyfta fram kombinationsnäringarnas betydelse även i samtiden, ska förbundet under året:

-söka samverka med berörda samhällsinstitutioner för att påbörja samarbeten om utvecklingsplaner för hur lantbruksutveckling inom vårt traditionella geografiska område kan främjas.

-verka för att skapa översikt över befintliga bysamfälligheter inom vårt kulturområde

-verka för ökad kunskap avseende traditionella kombinationsnäringsfång som funnits och finns inom vårt geografiska område

-inventera vilka personliga resurser som finns inom vårt område som skulle kunna vara delaktiga i revitalisering av hantverkstraditioner avseende redskap med anknytning till traditionell verksamhet inom området.

-bevaka utvecklingen inom Natura 2000, som inkluderar vattendragen Kalix-, Torne-, Tärendö-, Lainio- och Muonio älvar liksom de fjällnära delarna av vårt traditionella område. Det är viktigt att komma ihåg i diskussionerna om levnadsvillkoren inom området, att det här inte enbart finns ett antal berörda

---

¹ Kombinationsnäringsfång = flera olika sätt att skaffa sig levebröd

människor, utan att de här också ofta handlar om åtminstone två folkgrupper som verkar inom samma områden.

-Förbundet ska verka för att Sverige bevakar såväl EU-stödet till svenskt jordbruk som att reglerna utformas så att kraften även i småskaligheten och kombinationsnäringsfånget kan behållas och vidareutvecklas.

STR-T:S MÅLSÄTTNING 2020 METAVISI

Tidningen har månadsvis publicerat en artikel på meänkieli och svenska. Statens kulturråds stöd till periodiska tidskrifter är osäker, de senaste åren har stödet pendlat mellan 50 000 kr till 100 000 kr. Verksamheten konstaterar att stödet på lång sikt är ytterst osäker.

MÅLSÄTTNING 2020:

-En utökad och stadig budget för METavisi

-Att stärka och kvalitetsutveckla innehållet i METavisi och att samverka med lokalavdelningar och Met Nuoret om innehåll.

STR-T:S MÅLSÄTTNING 2020 PROJEKT

STR-T ska samverka med organisationer, kommuner och myndigheter i projekt som harmonierar med förbundets prioriterade frågor enligt punkt 1 ovan.

MÅLSÄTTNING 2020:

-De enskilda projekten ska bära sina egna kostnader.

SAMMANFATTNING MÅLSÄTTNING 2020

MÅL 2020
FÖRBUNDET
Verka för ett ökat ekonomiskt stöd till förbundet
Verka för delaktighet och inflytande i sannings- och försoningskommissionens arbete.
Att regeringen fattar beslut om att etablera ett språkcentrum för meänkieli under 2020 och att språkcentrumet inrättas senast 2021.
Att Region Norrbotten tillsätter en förstudie som arbetar vidare med frågan rörande organisering, innehåll och finansiering av en kultursamlade verksamhet för tornedalingar, kväner och lantalaiset.
Verka för mer vetenskaplig forskning inom kultur och historia.
Verka för att frågan om det finns fler urfolk i Sverige ska prövas av svenska staten.
Verka för att staten tar fram en utbildningsstrategi för meänkieli och dess varieteter.
Genomföra minst en informationsträff med alla lokalavdelningar.
Stötta bildandet av nya lokalavdelningar.
Verka för ökad samordning med lokalavdelningar vid samråd med myndigheter och organisationer.
Öka medlemsantalet med tio procent.
Samråd och uppföljning med berörda myndigheter så att lagen efterlevs.
Kartlägga hur samverkan kan ske med Tornedalsteatern, Tornedalens Folkhögskola, Tornedalsgillet, Norske Kveners Forbund-Ruijan Kveeniliitto, Meänmaa, Kvenlandsförbundet, Tornedalsrådet m.fl.
Anordna gemensamma aktiviteter med andra nationella minoriteter och organisationer.
Säkerställa en långsiktig ökning av programproduktion inom public service med åtföljande ökning av sändningstimmar.
Förbundet ska skapa egenmakt vad gäller kulturmedel i dialog med Region Norrbotten.
Förbundet ska verka för ökade resurser till språkvården för meänkieli.
Söka samverkan med berörda samhällsinstitutioner för att påbörja samarbeten om utvecklingsplaner för hur lantbruksutveckling inom vårt traditionella geografiska område kan främjas.
Verka för att skapa översikt över befintliga bysamfälligheter inom vårt kulturområde
Verka för ökad kunskap avseende traditionella kombinationsnäringsfång som funnits och finns inom vårt geografiska område.
Inventera vilka personliga resurser som finns inom vårt område som skulle kunna vara delaktiga i revitalisering av hantverkstraditioner avseende redskap med anknytning till traditionell verksamhet inom området.
Bevaka utvecklingen inom Natura 2000, som inkluderar vattendragen Kalix-, Torne-, Tärendö-, Lainio- och Muonio älvar liksom de fjällnära delarna av vårt traditionella område. Det är viktigt att komma ihåg i diskussionerna om levnadsvillkoren inom området, att det här inte enbart finns ett antal berörda människor, utan att de här också ofta handlar om åtminstone två folkgrupper som verkar inom samma områden.
Förbundet ska verka för att Sverige bevakar såväl EU-stödet till svenskt jordbruk som att reglerna utformas så att kraften även i småskaligheten och kombinationsnäringsfånget kan behållas och vidareutvecklas.
METAVISI
En utökad och stadig budget för METavisi.
Att stärka och kvalitetsutveckla innehållet i METavisi och att samverka med lokalavdelningar och Met Nuoret om innehåll.
PROJEKT
De enskilda projekten ska bära sina egna kostnader

